

studying ESP, their confidence in the future profession and the attitude towards the performer of the task level choice.

The results of the research proved that person oriented teaching by means of multi-level approach to teaching ESP improves students' knowledge and contributes to their self-confidence and other psychological factors. Doing multi-level tasks future IT-engineers learn to master the lexical material necessary for their future profession without being embarrassed because of their low level knowledge. Everybody does his/her own possible tasks.

Implementing person oriented teaching while teaching IT students shows that the technology is very actual. Thus, it is possible to introduce it in teaching students of other specialities, who lack class hours.

Keywords: person oriented teaching, multi-level approach, ESP, confidence in profession.

Рецензент: Кохановська О.В.

УДК 811.111 (87)

Кошіль Н. Є.*

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ Й РОЗПОДІЛУ ЛЕКСИКИ ДЛЯ НАВЧАЛЬНИХ МОВНИХ СИТУАЦІЙ НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НЕМОВНОМУ ВИЩІ

Статтю присвячено вивченню принципів відбору лексики для навчальних мовних ситуацій на першому етапі вивчення англійської мови в немовному вищі. Аналізується розподіл лексичних одиниць у курсі навчання. Сконцентровано увагу на перевазі поетапної організації цього розподілу зі значною повторюваністю основних мовленнєвих одиниць на кожному наступному етапі. Подаються шляхи забезпечення принципів диференційованого підходу до відбору лексики. Розглянуто важливий критерій для добору лексики у вивченні мови – урахування словотворчої цінності лексичних одиниць. Показано спосіб пред'явлення лексичних одиниць у словнику для студентів в економічному вищі.

Ключові слова: лексичні одиниці, навчальний матеріал, принцип частотності, лексичний мінімум, словотворча система, словник, комунікативні завдання.

У світлі засад болонської декларації першочергового значення набуває обмін науковою інформацією між фахівцями з різних країн, а це у свою чергу підтверджує актуальність вивчення іноземних мов в освітніх закладах України. Формування потреби у знаннях іноземних мов зумовлене різноманітними соціальними умовами, тому перед викладачами вищих навчальних закладів постає завдання допомогти студенту оволодіти іноземною мовою на належному рівні. Одним із найважливіших замінників за межами природного мовного середовища вважають навчальний матеріал. Саме тому добір цього матеріалу набуває великого значення. За одиницю відбору навчального мовленнєвого матеріалу ми приймаємо мовні ситуації. Вони – номенклатура інваріантних комунікативних актів, складовими одиницями яких є висловлювання. Отож, розробляючи навчальний матеріал, слід моделювати обставини, за яких студенти вдаються до тих же висловлювань у різних комунікативних актах.

Інваріантність комунікативних актів також забезпечується частотністю вживання мовленнєвих одиниць за таких і подібних умов спілкування. До складу мовленнєвих одиниць входять лексичні одиниці, і визначення їх кількості в межах заданої тематики – один із найважливіших аспектів добору навчального мовленнєвого матеріалу. Тому викладачі мають прийняти до уваги такі моменти: які слова і в якій кількості потрібно включити в курс, щоб досягти оптимального володіння студентами мовою, яку вони

© Кошіль Н. Є.

вивчають; у який спосіб слід розподілити лексичний матеріал відповідно до рівня вивчення мови і які прийоми варто застосовувати під час навчання лексики.

Значну кількість літератури присвячено принципам добору лексики для вивчення мови на різних етапах (Г. Бородіна, В. Бухбіндер, В. Коростельов, Ю. Семенчук, Л. Щерба).

Відповідно до рекомендацій, висунутих у Проекті державного освітнього стандарту з іноземної мови, словник-мінімум випускника середньої школи має складати 1500 лексичних одиниць [4]. Хоча Г. Мюллер, У. Ріверс та інші лінгвісти вважають, що для досягнення рівня спілкування достатньо 1800 слів, то практика висуває інші аргументи. Передусім необхідно звернути увагу на співвідношення активної та пасивної (рецептивної) лексики. Тут, певно, слід вказати на два моменти. По-перше, межа між активною та пасивною лексикою в умовах інтенсивного навчання певною мірою зникає, оскільки вся лексика активізується в процесі комунікації. По-друге, якщо певна частина лексики і залишається за межами активного володіння, то співвідношення між активною і пасивною лексикою порівняно з традиційними уявленнями вочевидь змінюється на користь активної лексики. Активна лексика, яку набирає студент протягом дворічного курсу вивчення іноземної мови у немовному вищі, становить 3000 одиниць. При цьому пасивна (рецептивна) лексика становить додатково ще 1000 одиниць. Зазначений словниковий запас, що становить таким чином 4000 одиниць, забезпечує достатню свободу в комунікації та адекватне сприйняття текстів у межах розмовно-побутового, художнього, публіцистичного та науково-популярного функціональних текстів [5]. Ми розділяємо думку Г. Китайгородської, що для добору базової лексики недостатньо користуватися лише принципом частотності, і дотримуємося принципу наявності слів у свідомості, висунутого М. Мішеа [2].

Зважаючи на викладене вище, метою нашої статті є визначення принципів добору й розподілу лексики для модерації навчальних мовних ситуацій.

Слово, яке присутнє у свідомості того, хто бере участь у мовному спілкуванні, може бути вжитим незалежно від частотності кожного разу, коли виявляється необхідність у ньому. Слово існує у свідомості індивідуума залежно від його інтересів, потреб конкретної ситуації. Ми виходимо з того, що навіть в умовах однакової ситуації різні студенти вдаються до різних лексичних одиниць залежно від складу свого характеру, попереднього досвіду, специфіки особистості, оцінювальних можливостей, емоційного стану. Завдання навчання мовленнєвої діяльності полегшується, якщо підтримувати бажання студентів говорити те, що їм хочеться сказати, забезпечуючи таким чином принцип вмотивованого добору мовленнєвих одиниць. Як джерела добору викладачі можуть використовувати частотні словники, підручники для вивчення іноземної мови за фахом видавництва «Оксфорд Юніверсіті Прес», а також збірники додаткових завдань до підручників для різних спеціальностей, розроблених викладачами ВНЗ. Цей добір лексичних одиниць уточнюється й урізноманітнюється для кожної теми, ураховуючи підтеми. Кожна підтема, так само як і кожен з аспектів, вимагає додаткового відбору й засвоєння лексичних одиниць, крім передбаченого лексичного мінімуму. У процесі розроблення завдань для навчальних мовних ситуацій до кожного аспекту підтеми знову стає очевидною необхідність подальшого доповнення обсягу лексики.

Без сумніву, у кожного зі студентів виникне потреба ще в якійсь кількості лексичних одиниць відповідно до їх мовленнєвої діяльності, і ці слова фіксуються нами в доповненнях до лексичного мінімуму. Таким чином, забезпечується принцип диференційованого підходу до відбору лексики. У подальшій роботі слід наголосити на наявності різних варіантів лексичних одиниць спільного для них інваріанта. Тому в розроблених навчальних комплексах ми пропонуємо вправи для тренування можливостей студентів у різному матеріальному вираженні однакового поняття

відповідно до комунікативної потреби, можливостей мовної системи та намірів студента у здійсненні конкретного мовленнєвого вчинку. Відібрані викладачами лексичні мінімуми з кожної теми разом із доповненнями за підтемами, аспектами, ситуаціями дозволяють тренувати певні мовленнєві одиниці й в інших темах, а отже, і в інших, змінених умовах і обставинах. Таким чином забезпечується варіативність вживання, що сприяє активізації лексичних одиниць і зміцнює надійність їх запам'ятовування.

Ще один принцип добору лексичних одиниць – це врахування їх словотворчої цінності. Наявність в активному словнику студента однієї лексичної одиниці (наприклад, дієслова), від кореня якого утворюються інші частини мови (прикметник, іменник): *rely-reliable-reliability*; *deliver-... deliverance/delivery*; чи іменника, від якого утворюється прикметник, прислівник, іменник, дієслово: *origin-originally-originality-originate*, забезпечує на практиці знання цілої сім'ї слів й одночасно дає уяву про словотворчу систему мови, що вивчається. Звичайно, розширення основного словника за рахунок словотворчих елементів може реалізуватися лише з урахуванням студентського досвіду володіння рідною мовою, їх уяви, здатності до аналітичного мислення. Але таке засвоєння економить зусилля і збагачує словник-мінімум студентів лексичними одиницями високої комунікативної та інформаційної вартості, чому сприяють попередні мислительні операції з ними. Такі операції пропонуються спеціально розробленими вправами. Велике значення у формуванні лексичних навичок має функціональний підхід, який дозволяє досягнути максимальної мовної активності студентів і привчає їх включати нову лексику до комунікативного процесу. Якщо розглядати традиційну стратегію навчання лексики, то, за словами В. Коростельова, між засвоєнням форми нового слова і його мовної функції існує розрив [3].

Принциповим також є розподіл лексичних одиниць у курсі навчання. Ми надаємо перевагу поетапній організації цього розподілу зі значною повторюваністю основних мовленнєвих одиниць на кожному наступному етапі. Що стосується обсягу, то ми відійшли від традиційного рівномірного розподілу лексичного матеріалу в курсі навчання. На нашу думку, доцільно віднести найбільшу насиченість новими мовленнєвими одиницями на перші тижні занять. Це зумовлюється кількома причинами:

По-перше, у перші тижні порівняно легке засвоєння мовленнєвих зразків забезпечується високою мотивацією, зацікавленістю, новизною, відсутністю втоми, сильним почуттям відповідальності щойно зарахованих до вищого навчального закладу студентів.

По-друге, на перших заняттях недостатнє насичення мовленнєвою інформацією не дозволяє організувати навчальні ситуації спілкування. Тому результативніше буде більшість часу відводити введенню й активізації лексичних одиниць (звичайно, переважно у ситуативних вправах навчального характеру).

По-третє, лексичні одиниці, як відомо, засвоюються тим краще, чим частіше вони повторюються в різних умовах, за різних обставин, у різному мовленнєвому оточенні. Отже, раніше введений мовний матеріал має більше шансів на подальше частіше повторювання.

По-четверте, чим швидше студенти досягнуть необхідного рівня насичення мовленнєвою інформацією, тим швидше викладач може переходити до організації навчального ситуативного спілкування студентів із більшими варіаціями й домогтися вищого рівня сформованості навичок мислення.

До принципів проблем у проведенні добору й розподілу лексичного мінімуму є встановлення критеріїв такого добору. Існують різні підходи до вирішення цього питання. Сюди можна віднести і спосіб пред'явлення лексичних одиниць у словнику. У складанні словників-мінімумів для немовних вищів ці положення також є керівними, проте доповнюються врахуванням специфіки й мети навчання студентів того вишу, для якого цей словник складається. На практиці застосовуються такі основні принципи:

- 1) семантичний;
- 2) принцип поєднання і стилістичної необмеженості;
- 3) словотворчої цінності та частотності.

Таким чином, виділення із загального дібраного мінімуму активної лексики проводиться на основі тематики для усної мови. Що стосується складання словників-мінімумів для немовних вишів, то тут треба враховувати наявність великої кількості термінологічної лексики. Розроблені викладачами навчальні комплекси для 1 етапу навчання англійської мови в економічному виші містять два словники. Перший пропонує лексичні одиниці за темами (з дотриманням вищезгаданого поділу на підсистеми та аспекти). Другий словник – алфавітний. Окрім перекладу лексичних одиниць у ньому надаються номери тем (підтем, аспектів), у яких вони використовуються в цьому комплексі. Це дає студентам можливість швидко відшукати потрібне слово і не тільки повторити його значення, але й за потреби знайти його в різному мовленнєвому оточенні і ще раз простежити його семантико-морфологічні особливості, можливості кореляції з іншими лексичними одиницями та інші функціональні характеристики. Ураховуючи наявність великої кількості термінів в економічній літературі, слід дібрати матеріал для словників-мінімумів для читання текстів з економічних спеціальностей і термінологічних словників. Отже, якщо словник-мінімум буде складений за такими параметрами, то засвоєння лексики буде ефективним і відповідатиме нормам програми вивчення іноземних мов у немовному виші.

Попередній аналіз результатів роботи відповідно до вищезгаданих принципів добору й розподілу лексичних одиниць дозволяє зробити висновок, що вони сприяють не тільки надійному засвоєнню лексичного матеріалу, а також і формуванню навичок мовленнєвих дій з ними, виробленню вмінь, необхідних для розв'язання комунікативних завдань, і отже – практичному оволодінню іноземною мовою. Порушена у статті проблема надзвичайно актуальна й потребує подальшого наукового пошуку.

Література:

1. Бухбиндер В. А. Работа над лексикой / В. А. Бухбиндер // Основы методики преподавания иностранных языков. – К. : Вища школа, 1986. – 179 с.
2. Китайгородская Г. А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам / Г. А. Китайгородская. – М. : Высшая школа. – 1986. – 344 с.
3. Коростелев В. С. Сущность процесса формирования лексических навыков при коммуникативном методе обучения говорению / В. С. Коростелев // Проблемы коммуникативного метода обучения иноязычной речевой деятельности. – Воронеж, 1980. – С. 152-160.
4. Пономаренко Н. В. До питання про відбір лексичного мінімуму для немовних вузів [Електронний ресурс] / Н. В. Пономаренко. – Режим доступу: www.rusnauka.com/4_SVMN_2007/Philologia/19894.doc.htm.
5. Тішечкіна К. В. Навчання лексиці англійської мови в немовному ВНЗ / К. В. Тішечкіна // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». – 2012. – Т. 199. – Вип. 187. – С. 16-19.

Кошиль Н. Е.

ПРИНЦИПЫ ОТБОРА И РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ЛЕКСИКИ ДЛЯ УЧЕБНЫХ РЕЧЕВЫХ СИТУАЦИЙ НА ПЕРВОМ ЭТАПЕ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В НЕЯЗЫКОВОМ ВУЗЕ

Статья посвящена изучению принципов отбора лексики для учебных речевых ситуаций на первом этапе изучения английского языка в неязыковом вузе. Анализируется распределение лексических единиц в курсе обучения. Сконцентрировано внимание по преимуществу поэтапной организации этого распределения со значительной повторяемостью основных речевых единиц на каждом последующем этапе. Подаются пути обеспечения принципов дифференцированного подхода к отбору лексики. Рассмотрен важный критерий для отбора

лексики в изучении языка – учет словообразовательной ценности лексических единиц. Показан способ предъявления лексических единиц в словаре для студентов в экономическом вузе.

Ключевые слова: лексические единицы, учебный материал, принцип частотности, лексический минимум, словообразовательная система, словарь, коммуникативные задачи.

Koshil N. Yeo.

PRINCIPLES OF SELECTION AND VOCABULARY DISTRIBUTION
FOR LANGUAGE TRAINING SITUATIONS ON THE FIRST STAGE
OF LEARNING ENGLISH LANGUAGE IN NON-LINGUISTIC UNIVERSITY

The article is devoted to the study of the principles of vocabulary selection for language training situations in the first stage of learning English in non-linguistic university. The distribution of lexical items in the period of learning is analyzed. The attention on the predominance of gradual organization of this distribution with a significant recurrence of basic speech units at each stage is focused. The opinion on the appropriateness of the largest amount of lexical material supply in the first week of classes in foreign language in high school is served. It is assumed that in the first weeks the relatively easy assimilation of speech samples is provided by students' high motivation. There will be more effectively to devote the time to the introduction and activation of lexical units mostly in situational training exercises at the first lesson. Lexical units are absorbed better when they are repeated more often in different situations, different speech environment. The sooner students achieve the required level of speech data saturation, the faster the teacher can achieve higher-level of thinking skills formation.

The ways to ensure the principles of differentiated approach to the selection of vocabulary are given. The important criterion for the selection of vocabulary in language learning - taking into account the value of word-formation of lexical units is examined. The way of presentation of lexical items in the dictionary for students of Economic University is displayed. The specificity of dictionary created by the teachers for students of non-linguistic Universities.

Keywords: lexical units, educational material, the principle of frequency, lexical minimum, derivational system, vocabulary, communication tasks.

УДК 378.147

Кузнецова Ю. В.*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ
СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Статтю присвячено дослідженню теоретичних засад формування іміджу сучасного фахівця, обґрунтовується необхідність формування в майбутніх фахівців професійного іміджу. Проаналізовано підходи до категорії «професійний імідж» та його моделювання в публічному просторі. На основі провідних компонентів, які розташовані в напрямку від зовнішніх мінливих проявів до внутрішніх стабільних якостей, висвітлено структуру особистісного іміджу. Визначено п'ять складових професіоналізму як важливої характеристики людини при створенні позитивного іміджу. Представлено три етапи у створенні професійного іміджу. На основі дослідження структури «Я-концепції» особистості розкривається типологія іміджу.

Ключові слова: професійний імідж, іміджологія, зовнішній та внутрішній імідж, професіоналізм, «Я-концепція», ідеальний (бажаний) імідж, реальний (дзеркальний) імідж, індивідуалізація, актуалізація, просування.

Входження України до світового освітнього простору зумовлює появу нового інформаційного потоку, який постійно поширюється й ускладнюється, завдяки чому

© Кузнецова Ю. В.